

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Započtení daru na dědický podíl

Majetkové dispozice učiněné zůstavitelem za jeho života obecně nemají vliv na určení okruhu dědiců a výši jejich dědických podílů. Jednou z výjimek, kdy nakládání s majetkem zůstavitele za jeho života může mít (i výrazný) odraz v pozůstalostním řízení, je institut započtení na dědický podíl.

Judikatura k právní úpravě započtení na dědický podíl, obsažené ve zrušeném občanském zákoníku[1], dovodila, že započtení na dědický podíl má sloužit spravedlivému rozvržení majetkového přínosu pocházejícího od zůstavitele do majetku dědiců, když cílem je odstranit, resp. snížit majetkové disproporce mezi dědici, pokud mají svůj původ v majetkových zdrojích plynoucích od zůstavitele, tak, aby bylo dosaženo alespoň přibližného či částečného srovnání (vypořádání) hodnoty majetku nabytého jednotlivými dědici jak dědictvím, tak bezplatným nabytím za života zůstavitele[2]. Tento účel platí i nyní za účinnosti nového občanského zákoníku[3].

V občanském zákoníku je úprava započtení na dědický podíl obsažena společně s právní úpravou započtení na povinný díl, přičemž započtení na povinný díl a započtení na dědický podíl jsou dvě odlišné situace, které je potřeba rozlišovat. Zatímco povinný díl představuje způsob ochrany nepominutelného dědice[4] (který však dědicem z právního hlediska není[5]), dědický podíl kvantifikuje právo dědice na celé pozůstalosti. Ustanovení týkající se započtení na povinný díl[6] vcelku podrobně vymezují rozsah započtení, avšak navazující ustanovení týkající se započtení na dědický podíl[7] již tak konkrétní nejsou, což vyvolává interpretační potíže, co vše může (má) být předmětem započtení, zejména tehdy, pokud v tomto smyslu není k dispozici vůle zůstavitele.

Nejčastější v praxi řešenou situací bývá případ, kdy jeden z dědiců obdržel od zůstavitele za jeho život dar a nepominutelný dědic žádá, aby tato skutečnost byla zohledněna právě započtením na dědický podíl dle ust. § 1664 občanského zákoníku, tj. i když zde není příkaz zůstavitele. Z odkazovaného ustanovení plyne, že soud může provést započtení na dědický podíl (i když to zůstavitel nepřikázal), byl-li by jinak nepominutelný dědic neodůvodněně znevýhodněn, přičemž se nepřihlíží k obvyklým darováním. Zatímco ust. § 1660 odst. 2 občanského zákoníku, týkající se započtení na povinný díl, stanoví omezení, kdy předmětem započtení mohou být pouze dary v posledních třech letech před smrtí zůstavitele (leďaže zůstavitel přikáže, aby se započtení provedlo za delší dobu), v ustanovení § 1664 občanského zákoníku obdobné vymezení rozsahu nenajdeme. Nabízí se tedy otázka, zda časové omezení pro započtení daru se uplatní i v případě započtení na dědický podíl, tj. zda lze na dědický podíl započíst to, co dědic od zůstavitele bezplatně obdržel dříve než v posledních třech letech před smrtí zůstavitele. Touto právní otázkou se v nedávně době zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení sp. zn. 24 Cdo 222/2019 ze dne 28.01.2020, neboť seznal, že tato otázka nebyla od účinnosti občanského zákoníku dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena.

Výchozí situace v případě řešeném Nejvyšším soudem byla následující: V řízení o pozůstalosti po zůstaviteli byli povoláni dědici ze zákona, potomci zůstavitele, přičemž jeden z těchto dědiců žádal soud o provedení započtení na dědický podíl druhého z dědiců, který obdržel od zůstavitele pět let před jeho smrtí darem nemovitou věc – pozemek. Zatímco soud prvního stupně zohlednil tento dar započtením na dědický podíl obdarovaného dědice, odvolací soud vyslovil právní názor, že k darování předmětného pozemku obdarovanému dědici není možno přihlížet, neboť k tomuto darování došlo ve lhůtě delší než tři roky před smrtí zůstavitele.

Na základě podaného dovolání věc řešil Nejvyšší soud, který dospěl k závěru, že darování pozemku zůstavitelem **před více jak třemi lety před smrtí zůstavitele započtení nepodléhá**. V odůvodnění svého rozhodnutí se Nejvyšší soud mimo jiné přihlásil k účelu započtení na dědický podíl, jak byl dovozován v jeho dřívější judikatuře k právní úpravě obsažené ve zrušeném občanském zákoníku: „Účel započtení je v zásadě stejný jako za právní úpravy účinné do 31.12.2013 (§ 484 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů), tedy, že má sloužit spravedlivému rozvržení majetkového přínosu pocházejícího od zůstavitele do majetku dědiců (...) Na rozdíl od předcházející úpravy současná právní úprava, jak uvádí důvodová zpráva k návrhu o.z., znamená citlivější postup tím, že z bezplatných plnění byla ve prospěch povinného dílu započtena jen ta, která nepominutelný dědic obdržel od zůstavitele v posledních třech letech před zůstavitelovou smrtí, bezplatná plnění učiněná zůstavitelem dříve mají být započtena, jen přikáže-li to zůstavitel.

K samotnému zdůvodnění svého závěru o nemožnosti započíst dar realizovaný více jak tři roky před smrtí zůstavitele pak Nejvyšší soud uvedl: „Ustanovení § 1664 o.z. neobsahuje vymezení toho, co podléhá započtení. Již z toho je zřejmé, že toto ustanovení samo o sobě aplikovat nelze a je třeba použít i ustanovení další. Posuzovanému případu jsou **nejbližší další ustanovení oddílu 5 (dílu 5, hlavy III. občanského zákoníku) nadepsaného Započtení na povinný díl a na dědický podíl**. Nemůže být žádných pochybností o tom, že se přímo uplatní první dvě ustanovení toho oddílu, tj. § 1658 (který stanoví, že započtení na povinný díl nebo na dědický podíl nezakládá povinnost něco vydat) a § 1659 (podle něhož se při započtení počítá hodnota toho, co bylo poskytnuto a co podléhá započtení, podle doby odevzdání, v mimořádných případech může soud rozhodnout jinak). Ani tato ustanovení však nestačí k provedení zápočtu, když v nich předmět zápočtu také není uveden. Předmět zápočtu je vymezen až v následujících ustanoveních: podle § 1660 odst. 1 se na povinný díl započte vše, co nepominutelný dědic z pozůstalosti skutečně nabyl odkazem nebo jiným zůstavitelovým opatřením, podle § 1660 odst. 2 se na povinný díl započte i to, co nepominutelný dědic od zůstavitele bezplatně obdržel v posledních třech letech před jeho smrtí (ledaže zůstavitel přikáže jinak), podle § 1661 se na povinný díl potomka započte i to, co mu zůstavitel dal za svého života na úlevu v nákladech spojených se založením samostatné domácnosti, se založením manželského či obdobného soužití nebo s nástupem povolání či započtením podnikání, dále i to, co zůstavitel použil na úhradu dluhů zletilého potomka, a stalo-li se tak dříve, než v posledních třech letech před zůstavitelovou smrtí, provede se započtení, pokud zůstavitel neprojeví vůli opačnou. **Skutečnost, že tato ustanovení, v nichž je uvedeno, co se započítává na povinný díl, jsou upravena v občanském zákoníku ve stejném oddíle jako ustanovení § 1664 umožňující soudu provést započtení na dědický podíl, i když to zůstavitel nepřikázal, dostatečně odůvodňuje analogické použití celého ustanovení § 1660 ve smyslu ustanovení § 10 odst. 1 o.z.** Ostatně i požadavek dovolatele, aby na dědický podíl dcery zůstavitele bylo započteno darování zahrady zůstavitelem za jeho života, odpovídá v ustanovení § 1660 odst. 2 o.z. vymezenému předmětu započtení to, co nepominutelný dědic od zůstavitele bezplatně obdržel; není ničím odůvodnitelné, aby byla použita jen část věty tohoto ustanovení o tom, co se započítává, bez její integrální součásti bezplatné obdržení v posledních třech letech před smrtí zůstavitele.

Z výše citovaného závěru Nejvyššího soudu vyplývá, že ustanovení o započtení na povinný díl a započtení na dědický podíl je třeba vykládat ve vzájemné souvislosti, což naznačoval již gramatický výklad předmětných ustanovení. Jelikož případy, kdy nepominutelní dědici volají po započtení darů, kterých se dostalo jinému z dědiců za života zůstavitele, se v praxi vyskytují relativně často, lze přivítat, že Nejvyšší soud udělal jasno v otázce rozsahu možného započtení a jasně se postavil za omezení započtení darů hranicí tří let před úmrtím zůstavitele.

Mgr. Martin Fajt

[1] ust. § 484 zákona č. 40/1964. Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

[2] srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.2017 čj. 21 Cdo 1531/2016

[3] zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[4] ust. § 1642 a násl. o.z.

[5] „Občanský zákoník vychází (nově) z toho, že nepominutelný dědic není z právního hlediska ve skutečnosti dědicem, nýbrž je toliko věřitelem, resp. zákonným odkazovníkem (Horák, 2014, s. 383)“, viz SVOBODA, Jiří. § 1643 [Děti a jiní potomci zůstavitele]. In: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, BÍLEK, Petr, SVOBODA, Jiří, BEEROVÁ, Kamila. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 403. Nepominutelný dědic však může být zároveň i dědicem (ze zákona či z vůle zůstavitele)

[6] ust. § 1660 a § 1661 o.z.

[7] ust. § 1662, § 1663 a § 1664 o.z.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)